

Кобзар Олександр Федорович,
доктор юридичних наук, доцент, завідувач
кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Конституція України закріпила нові засади економічного розвитку Української держави, переорієнтувавши подальший розвиток її економічного устрою на соціально орієнтовану ринкову економіку, що має ґрунтуватися на визнанні верховенства, забезпеченні й гарантіях трудових прав і свобод людини, досягненні економічного добробуту Українського народу. Гарантії трудових прав працівників є доволі складним правовим явищем, адже проявляються у різних якостях на визначених стадіях правового регулювання, механізму охорони трудових прав. Вони також створюють передумови для переходу від однієї до іншої стадії механізму охорони трудових прав [2, с. 11].

В цілому ж значення гарантій в системі правового регулювання обумовлюється їх функціональною спрямованістю. На думку вітчизняних вчених, гарантії прав і свобод людини виступають системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини [12, с. 55]. Окрім того, призначенням гарантій є забезпечення найсприятливіших умов для реалізації конституційно закріпленого статусу людини [4, с. 20]. Таким чином, гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених конституцією можливостей до реальної дійсності. Гарантії являють собою систему узгоджених чинників, що забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод людини [11, с. 4].

Щодо самого поняття гарантій прав і свобод людини і громадянина, то в юридичній науці поки що відсутній єдиний підхід стосовно тлумачення даної дефініції. Тож, ми наведемо, найбільш поширені точки зору відносно бачення значення змісту даної правової категорії. Так, в сучасній енциклопедичній літературі під поняттям гарантії (від французького *garantie* – забезпечення, запорука) прав та свобод людини і громадянина розуміють умови, засоби, способи, які забезпечують здійснення у повному обсязі і всебічну охорону прав та свобод особи. Поняття «гарантії» охоплює усю сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав та свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення [13, с. 555].

В свою чергу Н. І. Мутузов та А. В. Малько вважають, що гарантії являють собою соціально-політичне та юридичне явище, яке характеризує три моменти: 1) пізнавальний, який дозволяє розглядати предметні теоретичні знання про об'єкт їх впливу, отримати практичні знання про соціальну і правову політику держави; 2) ідеологічний, використовуваний політичною владою як засіб пропаганди демократичних ідей всередині країни та за її межами; 3) практичний, що визнається як інструмент гарантій юриспруденції та передумова задоволення соціальних благ особи [7, с. 275].

В. Ф. Погорілко, М. І. Сірий та В. В. Головченко та низка інших провідних науковців визначають, що юридичні гарантії є специфічним правовим засобом забезпечення, реалізації, охорони та захисту прав людини і громадянина; першочергового значення вони набувають при практичній реалізації суб'єктивних прав громадян. Тобто юридичні гарантії — це передбачені законом спеціальні засоби практичного забезпечення прав і

свобод людини і громадянина [9, с. 40].

Зауважимо, що на основі загальнотеоретичних досліджень категорії гарантій прав і свобод людини та громадянина, в доктрині трудового права було запроваджено поняття гарантій трудових прав працівників.

Так, В. Ю. Нікіфоров зазначає, що «гарантії трудових прав, свобод і законних інтересів працівників – це система економічних, політичних, організаційних, ідеологічних та юридичних умов, способів, засобів, прийомів, спрямованих на виявлення, набуття, охорону, захист і реалізацію трудових можливостей працівників і забезпечення рівності останніх з іншими суб'єктами трудового права»; «юридичні гарантії трудових прав, свобод і законних інтересів працівників – це система закріплених у нормах права умов, способів, засобів, прийомів, спрямованих на виявлення, набуття, охорону, захист і реалізацію трудових можливостей працівників й забезпечення правової рівності останніх з іншими учасниками суспільно-трудова відносин» [8, с. 10-11].

В. С. Венедіктов і М. І. Іншин під гарантіями трудових прав працівників мають на увазі умови й засоби, що забезпечують фактичне здійснення їх трудових прав та обов'язків, охорону й захист прав, свобод і законних інтересів інших учасників правоохоронних відносин [3, с. 129].

Н. В. Кохан під гарантією реалізації трудових прав працівників розглядає систему засобів, способів та умов, що встановлюються державою або угодою сторін, за допомогою яких сторони правовідносин можуть охороняти, захищати й відновлювати своє порушене право [6, с. 16].

Окрім наукового закріплення гарантій трудових прав знайшли своє відображення й у нормах чинного законодавства України. Зокрема, спеціальними конституційними гарантіями трудових прав виступають закріплені в Конституції положення щодо гарантованого права. Вказане впливає із ст. 22 Конституції України, яка проголошує загальне правило, згідно з яким конституційні права та свободи гарантуються. Так, право на працю забезпечується гарантіями рівних можливостей у виборі професії та роду трудової діяльності, захисту від незаконного звільнення, право на відпочинок – наданням днів щотижневого відпочинку, оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний час [5].

Загалом, ідея забезпечення державних гарантій трудових прав послідовно проводиться в Кодексі законів про працю України, а також у спеціальних нормативно-правових актах, наприклад, в Законі України «Про Національну поліцію», який містить цілий розділ, відведений для забезпечення реалізації гарантій трудових прав поліцейських. Слід підкреслити, що гарантії трудових прав поліцейських пов'язані з трудовим правом, яке історично виникло як право захисту трудових прав та інтересів робочих. Саму ж дефініцію «гарантії реалізації трудових прав поліцейських», на думку С.М. Бортник, слід визначити як сукупність процесуальних норм права, що визначають основні напрямки діяльності та повноваження органів, котрі здійснюють реалізацію та захист трудових прав, а також заходів заохочення та пільг відповідно до чинного законодавства [1, с. 70].

Розглянемо більш детально гарантії забезпечення трудових прав поліцейських, що визначені в Розділі IX Закону України «Про Національну поліцію» [10]. Так, наприклад, ч. 10 ст 62 даного Закону вказує, що поліцейський має такі гарантії трудових прав:

1) забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків;

2) отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків;

3) користується повноваженнями, передбаченими цим Законом, незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу;

4) своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України;

5) у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства;

6) захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, що передбачені законом;

7) під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських судах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження;

8) може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей.

Окрім цього вказаний Закон передбачає, що: в органах (зкладах, установах) поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських можуть утворюватися професійні спілки; поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки; поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України; поліцейським гарантується грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання та ін. [10].

Хотілося б зауважити, що гарантії забезпечення трудових прав поліцейських містяться й в інших нормативно-правових актах, наприклад, у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», Постанові Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції», Наказі МВС України «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання» тощо.

Таким чином, проаналізувавши основні гарантії забезпечення трудових прав поліцейських можна дійти висновку, що дане правове явище потребує свого вдосконалення та подальшої наукової розробки та вивчення, зокрема, в частині розробки та прийняття процесуальних норм механізму реалізації та захисту трудових прав поліцейських.

Бібліографічні посилання:

1. Бортник С.М. Гарантії реалізації трудових прав поліцейських / С.М. Бортник // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2017. – № 2. – С.68-72.
2. Вавженчук С. Я. Охорона та захист трудових прав працівників : підручник / С. Я. Вавженчук. – Х. : Право, 2016. – 560 с.
3. Венедиктов В.С. Статус працівників органів внутрішніх справ України як державних службовців : наук.-практ. посіб. / В.С. Венедиктов, М.І. Іншин. – Х. : Вид-во НУВС, 2003. – 188 с.

4. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина в Україні : монографія / Т.М. Заворотченко. – Д. : Вид-во Дніпроп. нац. ун-ту, 2007. – 256 с.
5. Конституція України : прийн. на 5-й сесії Верхов. Ради України 28.06.1996 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Кохан Н.В. Гарантії трудових прав працівників та шляхи їх удосконалення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Н.В. Кохан ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – 20 с.
7. Матузов Н. М. Теория государства и права : курс лекций / Н. М. Матузов, А. В. Малько. – М., 1997. – 672 с.
8. Нікіфоров В.Ю. Захист профспілками соціально-трудоових прав працівників в умовах ринкової економіки (теоретично-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / В.Ю. Нікіфоров ; НУВС. – Х., 2005. – 20 с.
9. Погорілко В. Ф. Права та свободи людини і громадянина в Україні / В. Ф. Погорілко, В. І. Сірий. – К., 1997. – 52 с.
10. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. – Назва з екрана.
11. Савенко М. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції / М. Савенко // Право Україн. – 1999. – №2. – С. 3-8.
12. Теорія держави і права. Академічний курс / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 317 с.
13. Юридична енциклопедія: В 6т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. – К.: «Укр. Енциклопедія», 1998. – Т.1: А–Г. – 672 с.

Киян Володимир Якович,
кандидат юридичних наук, доцент,
заступник директора Інституту права
ім. В. Сташиса
Класичного приватного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ ЗА НЕВИКОНАННЯ ГРОШОВОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПЕРЕД ПРАЦІВНИКОМ

Прагнення України рухатися Європейським шляхом розвитку ставить на порядок денний питання адаптації українського законодавства до європейських стандартів у цілому, та законодавства про працю, зокрема. Однак сьогодні занадто довго триває модернізація трудових відносин. А прийняття нового Трудового кодексу України (далі – ТК) продовжується уже щонайменше протягом останніх 15 років. Діючий Кодекс законів про працю України (далі – КЗпП), який був прийнятий ще у 1971 році вже давно застарів та потребує кардинального перегляду. Незважаючи на те, що майже всі 265 статей свого часу зазнали змін та численних поправок, цей архаїчний кодифікований акт, до цього часу має значні недоліки.

Останнім часом було підготовлено ряд законопроектів ТК України, які з різних причин були відхилені. Із трьох поданих законопроектів Верховною Радою України підтримано Проект ТК України від 27 грудня 2014 року № 1658 по причині його більшої системності та відповідності Конвенціям Міжнародної організації праці. І з лютого 2016 року цей законопроект включено до розгляду до другого читання. Однак до прийняття нового трудового кодексу продовжує діяти КЗпП.